

Mihajlo Kažić

CAR GALAĆANA

Roman

Ovo je snovidjenje o svemoćnom vladaru Bonifaciju, dvojici carskih ministara i trojici siromašnih mladića. Sanjano je na hebrejskom, ali je pisano na galaćanskom. Mnogi će se pitati zašto nije i pisano onako kako je sanjano, kad se zna da Jevreji poštuju svoje knjige toliko da one najstarije ni rukama ne smeju dodirivati, već čitaju prelazeći vrhom srebrnog štapića od slova do slova. Nažalost, postoje i narodi koji svoje knjige spaljuju. Ali kao da im to nije dosta, prilikom takvih divljanja redovno spale i sve knjige na hebrejskom do kojih uspeju da dodju.

Galaćani su narod ratoboran. Sami sebe veoma poštuju iako im se drugi podsmevaju. Za njih kažu da smrde na luk i rakiju, da su divlji i slabo pismeni. Većito siromašni, Galaćani veruju da je greh baciti hleb ili spaliti knjigu. Kad god ih neprijatelj napadne, oni svu jadnu imovinu za sobom ostave. Samo svoje knjige pisane čudnovatom azbukom, uprte na mršave konje. U ratovima, izgladneli, pred neprijateljem se sa knjigama povlače. Zato je lakše Galaćanima spaliti kuće negoli knjige.

Požar sve uništava. Ali, sve je i nastalo u pradavna vremena kad je crveni plamen suknuo preko bele vatre i crvenim slovima na belo pozadini ispisao ono što vi čitate. I svaki prepis ove knjige štiti po jedan dobri duh da kakvom zlonamernom čoveku ne dodje u ruke. U slučaju

potrebe, sva vatrena slova odmah bi se ispremeštala i zavarala onoga koji čita. Satima bi taj zlosrećnik uporno gledao a da ništa ne bi video. Naposletku bi mu se i oči sklopile od umora, a on zaspao nad otvorenom knjigom.

Ovo je snovidjenje o svemoćnom vladaru Bonifaciju, koga je priča o njemu nadživela. Gospodario je velikim gradom Rimom, a odatle i vascelim zemaljskim carstvom. U to davno minulo doba blagostanja započinje ovo kazivanje o ljudima i o zlim dusima.

Sanjano u gradu Nuestra Señora la Reina de Los Angeles, 1987. godine od rodjenja Isusa Hrista, ili 7497. godine od postanka sveta.

DAN PRVI

To jest ono što je kod Jevreja nedelja, a kod Galaćana ponedeljak

Bat žurnih koraka odzvanjao je dugim hodnicima središta Državne uprave. Po svršetku radnog vremena samo je gospodin José Alkorta, ministar obrazovanja, i dalje sedeo u svom uredu. Neobična je bila ta prostorija u prizemlju izbočenog krila zgrade što se useklo u šumarak. Gotovo odvojena od ostalog dela ogromne gradjevine, kao da je svojim isturenim položajem istovremeno pripadala i šumarku i zgradi. Iz te sobe se kroz staklena vrata izlazilo ravno u prostran vrt. Običavao je ovaj visoki, mršavi, malo poguren čovek da sve svoje vreme provodi u svetu koji se sastojao iz pažljivo negovanih zasada u vrtu i radne sobe sa nameštajem od trešnjinog drveta. Na radnom stolu, kao znak velike počasti, nalazila se svilena carska zastavica. Oko srebrnog držača zastavice, bila je u čvor svezana neobična vrpca sa žutom šestokrakom zvezdom. Unutar zvezde uočavala se crvena, rukom vezena, ruža sa šest latica.

Šta je uvaženi gospodin Alkorta svakodnevno radio u kasne sate, niko zasigurno nije mogao da kaže. Čuvari su pričali da ga ionako kod kuće niko ne čeka, pa noću dreždi i lunjara vrtom.

- Vazda nešto piše. Smeten čovek načisto. Kad hoda gleda u zemlju, i to baš onamo kuda korača. Samo čekaš kada će da se saplete. Da barem gleda u nebo pa da ti stvar bude jasna.

- Čudan ti je on čovek - divio mu se baštovan. - Sam je proletos sadio cveće. Redovno ga zaliva. Često se zanese pa sa cvećem i razgovara.

Kao i obično, gospodin Alkorta je i sada, na kraju službenog radnog dana, pokupio sve papire sa stola i iz ormara izvadio neke druge spise. Pognuo je glavu i počeo da ispisuje prazne listove. Zazvonio je telefon.

- Ovde Alkorta. Izvolite...

- Gospodine Alkorta, to sam ja.

- Kažite, Federiko.

- Gospodine Alkorta, ja hteo samo da Vas pitam, je li sve u redu za ono večeras?

- Da odete ranije?

- Jeste, to!

- Sve smo se već dogovorili. Ja ću se vratiti taksijem. Nema nikakvih problema.

- O, hvala Vam, gospodine. Mnogo ste mi učinili. Znate, mi vozači volimo da...

- Ništa, ništa, Federiko - prekinuo ga je José. - Samo se Vi lepo provedite. Videćemo se sutra.

José je nastavio da piše, ali već sporije i uz sve češće prekide. Njegovo mršavo, koščato lice odavalo je duboku zamišljenost. Kako je vreme proticalo, gubio je zanesenost. Bila je već noć kad je odložio pero rešivši se da podje kući. Proverio je da li je koji od vozača na raspolaganju. Osim dežurnog telefoniste i noćnog stražara nikoga nije bilo u

zgradi. José je naručio taksu i ogrnuo kišni mantil. Pozdravivši se u prolazu sa ovom dvojicom, izašao je na ulicu.

- E, svakakvih ljudi ima! - José nije mogao da čuje razgovor na prijavnici. - Ne bi ti ja ostao ni minuta duže nego što moram.

- Da, ali ne dobijamo mi ništa za prekovremeno!

- A misliš da on dobija?

- E, moj prijatelju, drugo ti je on a drugo smo ti nas dvojica! Nama za svaku sitnicu ode glava! A ko ti njega gleda? Nema ti taj u životu živciranja.

Bila je prohladna noć. José je stajao pred zgradom na čijem su pročelju bili osvetljeni granitni krst i orao, obeležja svetog Rimskog carstva.

OTVARANJE PRVIH ŠEST PEČATA

Kada se taksu zaustavio, José je žurno ušao na zadnja vrata. Već sam izgled dotrajalog automobila ga je oneraspoložio. Promrmljavši svoju adresu, zavalio se u poderano sedište. Trgao se pomislivši kako će mu od svekolike prljavštine odelo ostati izmašćeno. Isluženo, ulubljeno vozilo krenulo je uz zaglušujuće brektanje. Carski ministar sedeo je bespomoćan, zaključivši da je najbolje da se što manje pomera.

- Morao je baš mene da zadesi ovaj baksuz stranac - razmišljao je nepovezano. - Marokanac, šta li je već. Ko li mu samo izdaje radnu dozvolu? Sigurno i jezik jedva natuca. Samo da se ne slupamo do kuće. Koliko li samo sveta dolazi u Rim u potrazi za srećom. Nepismeni, ne znaju jezik, nemaju isprave, nemaju državljanstvo. Sve uboga sirotinja. Samo je dece kod njih na pretek.

Jesen tek što je nastupila. Noć je bila hladna, nebo vedro, bez ijednog oblaka. Neokrtnjen, pun mesec blistao je svetlošću hladnom i nedokučivom. Sjaj vedre noći i nebesko prostranstvo osuto zvezdama zaneli su Joséa. Pogleda uperenog u visine, zaboravio je Marokanca, protekao dan i dužnosti.

- Izvini gospodin - prenuo ga je glas neznanca. - Vi niste iz Galatiju slučajno?

Čkiljio je u ogledalo iščekujući odgovor.

José se zbunio. Potvrdno je klimnuo glavom i nastavio da ćuti.

- Zar je moguće? Zar ovaj to da otkrije?

Čitavih dvadeset godina, otkako je u Rimu, niko ništa nije ni naslutio. Uistinu, još kao mladić, došao je José iz predaleke Galatije. Zabačen zaselak Suvi Potok, okrug na kraju sveta. Tamo je, još kao dete, po proplancima na samoj granici, vodio stoku na ispašu. I sve je u tom kraju oduvek bilo divlje i nepokorno. Voćnjaci zakržljali, vinogradi kiseloga roda, a putevi razrovani i u jesen glibavi. Trave im ljute i opore da se bosih nogu nije moglo po livadama hodati. U toj zemlji ništa drugo osim šljiva ne uspeva. Na pročelju brvnara seljaci urezuju neobične znake kako bi se od mračnih sila zaštitili. To privlači poglede i pažnju skreće sa kuće na znak. Tako urokljive oči ljudi i demona ne mogu preneti čini, pošto se oči prevare i kuća ostane zaštićena. Da, Galatija jeste zemlja zlih duhova. Tamo još uvek daju dvostruka imena svojoj deci. Jedno je ono pravo, što se daje iz ljubavi, a drugo krnje i grdje. Od samog rođenja ljudi se međusobno oslovljavaju uvek ružnijim imenima da bi se od nesreće sačuvali. Zli duhovi tako napadaju lažne nazive, dok deca odvajkada rastu bezbedna, sa svojim lepim imenima koja se ni dandanas ne izgovaraju, već se samo u državne knjige unose.

Zaista, pravo ime gospodina ministra bilo je Belisario Karamark. Još u detinjstvu, dok je bio nejak, prozvali su ga Vesko, kako bi Belisario živ ostao a Vesko stradao. Pravo su mu ime dali po nekom davnašnjem vojskovođi istočne carevine, što se pokazalo kao dobar znak. Vesko još nije bio stasao kada se raširila teška zaraza po svoj Galatiji.

Ostao je bez oba brata i bez oba roditelja. Tada je dobio i prezime Karamark po čoveku koji ga je bolesnog prihvatio. Svi su danima očekivali da će i mali Vesko umreti. Nekim čudom, ozdravio je, posle čitave dve godine provedene u postelji.

Stare žene su pričale da je Veska zaštitio od pogibelji onaj carski vojskovođa čije ime nosi. Zadivljene, zaklinjale su se da će mali Vesko biti premac prдавnom junaku.

Kada se kao mladić, gladan i iznemogao, dokopao Rima promenio je i ime i prezime. Postao je José Alkorta. Hteo je da se zaštiti, kako zlih sila, tako i sumornih sećanja. A sada je nepoznati vozač otkrio njegovu životnu tajnu.

José kivno pogleda prema unutrašnjem ogledalu kako bi bolje osmotrio vozača. Stari automobil se tresao. Kratki lasičji rep, kojeg je Marokanac vezao za ogledalo, klatio se uz česte trzaje. Ministru oči skrenuše prema repu. Pribrao se. Ponovo je pogledao u ogledalo. Rep se razdražljivo njihao. José se uznemirio. Vozač ga je i dalje u ogledalu ispitivački posmatrao. Ispod crnih brkova ocrtavao se iskežen osmeh i zlatan zub.

- Kako ste to pogodili? - upita vozača. - Da li po izgovoru?
- Ne. Prepoznajem po izgled.
José učuta. - Bože moj, zar je moguće da me izgled odaje?
- Nesvesno je dotakao svoj krupan nos i široke jagodice.
- Rekoste po izgledu? - ponovi ministar.
- Jest! Tako je ličio čovek soba do mene. Umro siroma. Skroz neprirodna smrt.
- Neprirodna smrt? - začudi se José. - Avaj, svaka je smrt prirodna.

- Ova ne - dubokim glasom nastavi Marokanac. - Čitavu nedelju se muči. Odem jedno jutro na posao, a on leži na ulica. Pitaju kako je došao na ulica. On ne zna. Samo kaže neka ruka stegla ga za guša. Vukla negde de je pričao sa svoj otac. Drugi dan opet vikao nekog iz svoja soba, bori se. Sve hladan znoj na njega. Trči spasavaj čovek. Ukočio se čitav. Na moje oči poraste mu brada. Ne može da mu ruke savijem u zglob, ni noge u koleno. Živ je, a mrtav je. Bude malo posle bolje. Kad sutra urlao je. Neki čovek iz nesvestice hoće da ga vodi. Pa se bije sa vazduh, otima se. Sedam dana umirao. Na kraju zakovrne oči. Umro zauvek. Kažu svi poludeo. Meni žao mi ga je. Siroma samo je pisao stvari. Sve ostali papiri.

- Papiri? - prenu se José.

- Ali sve na vaš jezik. Niko ne može da čita.

- Može li to da se vidi? - prekide ga José.

Marokanac kao da je samo to i čekao. Naglo je ubrzao ka predgradju.

Široke ulice su odavno ostale za njima. Najzad su stigli do jedne slabo osvetljene oronule zgrade. Pored razvaljenih ulaznih vrata visila je zardjala tabla sa natpisom *Ulica Žutih ruža - br. 32*. Marokanac je dao znak očima. Ušli su ćuteći u hladan, zapljuvan hodnik. Smrad užegle masti mešao se sa mirisom vlažnih zidova. José se uzdržavao da ne povrati. U daljini je odjekivao zvuk talambasa. Čuo se plač deteta. José a prože jeza. Popeli su se uz mračno stepenište ne progovarajući ni reči. Na drugom spratu vozač nogom odgurnu nezaključana vrata. Upalivši svetlo ušli su u skućenu neprovetranu sobu. Tavanica je prokapala. Smrdljiva voda razlivala se po podu. Zidovi nisu bili

prekrečeni, i iz njih je dopirao slatkasti zadah smrti. José nije mogao da udiše ustajao vazduh. Žurno je prišao prozoru i otvorio ga snažnim trzajem. Odahnuo je sa olakšanjem. Dugo je tako stajao nagnut napolje. Iz nekog stana u prizemlju i dalje je dopirao plač deteta i vika roditelja na nerazumljivom jeziku.

- Sobe pamte svoje samrtnike - razmišljao je gledajući tamne krovove susednih zgrada. Plehani petlovi vetrokazi sablasno su se presijavali na mesečini.

Kad se okrenuo, video je zabrinuto lice Marokanca. Pružao mu je hrpu uvezanog papira. Razvezavši čvor José je prevrnuo nekoliko strana. Prineo ih je mutnoj svetlosti. Tekst nije razumeo. Prevrtao je brzim pokretima zapise ispisane crnim mastilom. Pogled mu se zaustavio na jednom listu koji je ličio na obično pismo. Jedino je taj čitak rukopis bio na galačanskom.

Dragi brate Demetrakos,

Ove svete godine car naš Bonifacije razboleće se. Iako je star i zao preživeće. Tako želi Lilit. Izaslanstvo još nije okončano. Trojica mladića sa tri strane sveta krenuli su u Rim da cara izleće. Ni jedan ne zna svoj zadatak. Oni će ga izvršiti dok će im neprijatelji teško postradati. Mi toj trojici moramo pomoći.

*Uz ljubav i FKT,
Car Galačana*

Osetivši da ga neko posmatra, José je podigao glavu. Na vratima je ugledao debelu, zapuštenu ženu sa ružnom krastom na nosu. Držala je ruke na bokovima.

- Ima li adresa? - prenu ga Marokanac.

- Ima. Rešiću ja to već - odgovori José dajući mu glavom znak da podju.

Tada se žena umeša:

- Ja sam gospodine - reče smrdljivim glasom - glavna kućepaziteljka a još nisam dobila uplatu.

- Plaćeno je sve već - prekinu je Marokanac.

Tog trena nesta njene usiljene ljubaznosti. Lice joj se zgrčilo od besa. Svom snagom udarila se dlanom po zadnjici:

- Evo ti ga šta je plaćeno! Golja, prevarant! Ništa taj nije imao! Nikog nije briga što ja moram da poštujem propise. Mene posle proganja nadzornik područja, a ne vas, probisvete belosvetske...

José joj je pružio nekoliko novčanica. Tog trena žena je ućutala. Osmeh i ponizno divljenje ozarili su njeno odvratno lice. Dok je, uzbudjena, drhtavim rukama prebrojavala novac, ministar i Marokanac su izašli. Žurnim koracima spuštali su se niz stepenište. Iz daljine je dopirao prigušen zvuk talambasa. Zatim je ponovo odjeknuo plač deteta koje se nije moglo umiriti. Marokanac je bio dobre volje.

- Ima Boga, gospodine. Taj čovek umro i sahranjen je u sirotinjski deo u zajednički grob. A sada će da neko zna u Galatiju kad ti pišeš pismo.

- Vratite me na mesto odakle ste me povezili! - reče José odsečno.